

GELENEKSEL LİDERLİK
TEORİLERİ*Meral KILIÇ¹**Özlem ARI²*

| GİRİŞ

Günümüzde sağlık profesyonellerinden mesleki sorumluluklarının yanı sıra liderlik davranışı sergilemeleri de beklenmektedir. Bu duruma toplumların refah seviyelerini ve yaşam kalitelerini artırma çabaları, sağlık alanında yaşanan teknolojik gelişmeler, sağlık kurumları arasında yaşanan rekabet ve sağlık bakım hizmetlerinin yüksek maliyetli olması neden olmuştur.

Liderlik, toplumsal ve siyasal yaşamda önemli bir role sahiptir. İngilizcede “Leadership” olarak tanımlanan liderlik kavramı, önderlik anlamına gelmektedir. Ancak günümüzde sıklıkla “liderlik” kavramı kullanılmaktadır. Liderlik kavramının ilk kez 1800’lü yıllarda ortaya çıktığı tahmin edilmektedir. Liderlik, bir hedef doğrultusunda etrafında belirli bir kitle toplayabilme, bu kitleyi harekete geçirebilme veya bir konuda ikna edebilme yeteneğine sahip olma durumudur. Liderler, fırsatları erkenden fark eder ve önderlik ettiği kitlenin yararına kullanır. Ayrıca karşılaştığı sorunları da erkenden tespit ederek ortadan kaldırır.

Tarih boyunca liderliğin çok farklı tanımları yapılmıştır. Cooley 1902 yılında liderliği, sosyal hareketlerin merkezinde olabilmek olarak tanımlamıştır. Copeland 1942 yılında liderliği birey yada toplumu etkileyebilme yeteneği, Stogdil 1950 yılında bir grubu etkileme süreci, Krausz ise 1986 yılında birey veya toplumu etkilerken veya ikna ederken kullanılan güç olarak tanımlamıştır. Gallagher ise liderliği 1997 yılında insanları hedeflerine ulaşabilmeleri konusunda cesaretlendirme veya teşvik etme

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, m_kavak25@hotmail.com

² Öğr. Gör., Amasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, slymnkyr.25@gmail.com

SONUÇ

Liderlik günümüzün en popüler araştırma konularından biridir. En basit tanımıyla lider, insanları yönlendiren ve motive eden kişidir. Liderleri diğer insanlardan ayıran olgu temelde bazı özelliklere sahip olmasıdır. Dürüstlük, doğruluk, özgüven ve güvenilirlik bu özelliklerin başında gelmektedir. Bu yaklaşım özellikler teorisi olarak tanımlanmıştır ve bilinen en eski liderlik teorisidir. Geleneksel liderlik teorilerinden ikincisi ise davranışsal liderlik teorileridir. Liderlerin davranışları üzerine odaklanan bu teoriyi açıklamak ve desteklemek adına pek çok çalışma yapılmıştır. Ohio State Üniversitesi çalışmaları, Michigan Üniversitesi çalışmaları ve Likert'in sistem 4 model bu çalışmalardan bazılarıdır. Liderlikle ilgili son teori ise durumsallık teorileridir. Bu teori ise en iyi liderlik tarzının değişen durum ve koşullara adapte olmaya bağlı olacağını savunmuştur. Durumsallık teorisi kapsamında yapılan çalışmaların başında Fiedler'in etkin liderlik modeli gelmektedir. Sağlık bakım sistemi içerisinde kilit rol oynayan ebelerin, liderlik teorilerini bilmesi ve lider davranışlar sergilemesi sağlık bakım hizmetlerinin kalitesini artıracığı için oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

- Akiş Y. *Türkiye'nin gerçek liderlik haritası*. İstanbul: Alfa Yayınları; 2004. p. 28.
- Ardahan M, Konal E. Hemşirelikte yöneticilik ve liderlik. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2017;6(1): 140-147.
- Arıkan S. Liderlik, Yönetim ve Organizasyon. In: Güney S (ed.) *Yönetim ve Organizasyon*. Ankara: Nobel Yayınları; 2001. p. 288.
- Aşan Ö, Aydın EM. *Örgütsel davranış*. Ankara: Arıkan Yayıncılık; 2006. p. 100.
- Baysal A, Tekarslan E. *İşletmeler için davranış bilimleri*. İstanbul: Avcıol Yayıncılık; 2004. p. 237.
- Bektaş Ç. Liderlik yaklaşımları ve modern liderden beklentiler. *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*. 2016;2(7): 43-53.
- Bender TH, de Bernis L, Campbell J. et al. Improvement of maternal and newborn health through midwifery. *The Lancet*. 2014;384:1226-35.
- Birdal İ, Aydemir N. *Yönetim teorileri*. İstanbul: Sistem Yayıncılık; 1992. p. 23-24.
- Budak F, Karasu F. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık algıları ve klinik liderlik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Healthcare Management and Leadership*. 2020;1: 15-27.
- Can H, Akgün A, Kavuncubaşı Ş. *Kamu ve özel kesimde personel yönetimi*. Ankara: Siyasal Kitabevi; 1998. p. 325.
- Carragher J, Gormley K. Leadership and emotional intelligence in nursing and midwifery education and practice: a discussion paper. *J AdvNurs*. 2017;73(1): 85-96.
- Durbin JA. *Leadership: research, findings, practice and skills*. New York: Houghton Mifflin Company; 2004. p. 144-147.
- Erçetin ŞŞ. *Lider sarmalında vizyon*. Ankara: Nobel Yayınları; 2000. p. 45-53.
- Eren E. *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayınları; 2001. p. 362.
- Güney S. *Davranış bilimleri açısından Atatürk'ün liderliği*. Ankara: Ocak Yayınları; 1999. p. 117-118.
- International Confederation of Midwives (ICM). *Midwifery Leadership Competency Model, Version 2 revised 2006, Modernisation Agency in NHS, Londra*. [Online] https://www.rcm.org.uk/sites/default/files/MidwLead_competencies.pdf [Accessed: 16th January 2023]

- International Confederation of Midwives (ICM). *International Day of the Midwife 2018. Hollanda.* [Online] <https://internationalmidwives.org/events/idotm/nternational-day-of-the-midwife-2018/> [Accessed: 15th January 2023]
- International Council of Nurses (ICN). *Delegation at the 71st World Health Assembly: Report. Switzerland; 2018.* [Online] <https://www.icn.ch/sites/default/files/inline-files/WHA71%20report%20final.pdf> [Accessed: 15th January 2023]
- International Council of Nurses (ICN). *Transformation and Innovation. Switzerland; 2017.* [Online] https://www.icn.ch/sites/default/files/inline-files/ICN_Biennial%20report%202016-2017_FINAL.pdf [Accessed: 15th January 2023]
- Jiang J. The study of the relationship between leadership style and project success. *American Journal of Trade and Policy.* 2014;1(1): 51-55.
- Keçecioglu T. *Liderlik ve liderler.* İstanbul: Okumuş Adam Yayınları; 2003. p. 157.
- Keçecioglu T. *Örgüt teorisinde yenilikler.* İstanbul: Beta Yayınları; 1998. p. 26.
- Koçel T. *İşletme yöneticiliği.* İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım; 2003. p. 595-596.
- Koçel T. *İşletme yöneticiliği.* İstanbul: Beta Basım Yayın; 2011. p. 576.
- Koçel T. *Kişilik ve liderlik.* Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2001. p. 465-576.
- Korkut H. Üniversite akademik yöneticilerinin liderlik davranışları. *Amme İdare Dergisi.* 1992;25(1): 93-111.
- Küçüközkın Y. Liderlik ve motivasyon teorileri: kuramsal bir çerçeve. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi.* 2015;1(2): 86-115.
- Lee Y, Chang Y. A study on the characters of leader and followers of charismatic leadership-The example of employees at a port authority. *The Business Review, Cambridge.* 2006;5(1): 263-269.
- Lombardi J. The road to leadership in SPN. *Journal of Pediatric Nursing.* 2017;34: 96-97.
- Murphy J, Quillinan B, Carolan M. Role of clinical nurse leadership in improving patient care. *Nursing Management.* 2009;16(8): 26-28.
- Nahavandi A. *The art and science of leadership.* New Jersey: Prentice Hall; 2000. p. 25.
- Northcraft G. *Organizational behaviour.* Orlando: The Dryden Press; 1994. p. 365.
- Northouse GP. *Leadership: theory and practice.* London: Sage Publications; 2004. p.153.
- Nursing Now. [Online] <https://www.nursingnow.org/> [Accessed: 15th January 2023]
- Özdemir HNC, Çakır R, Küçükali R. Sağlık yöneticilerinin liderlik özellikleri. *OPUS International Journal of Society Researches.* 2019;13(19): 2893-2907.
- Royal Collage Of Midwives. *Strengthening Midwifery Leadership, 2008.* [Online] <https://www.rcm.org.uk/news-views-and-analysis/analysis/strengthening-midwifery-leadership> [Accessed: 16th January 2023]
- Sabancıoğlu Z, Tuz M. *Örgütsel psikoloji.* Bursa: Furkan Ofset; 2008. p. 206.
- Serinkan C. *Liderlik ve motivasyon, geleneksel ve güncel yaklaşımlar.* Ankara: Nobel Yayınları; 2008. p. 30-280.
- Şişman M. *Öğretim liderliği.* Ankara: Pegem A Yayıncılık; 2002. p. 4-15.
- Stodgill R. *Handbook of leadership.* Newyork: Colliar McMillan Ltd; 1981. p. 5-148.
- Tabak A. *Lider ve takipçileri.* Ankara: Asil Yayınları; 2005. p. 7.
- Tağraf H, Çalman İ. Ohio üniversitesi liderlik modeline göre oluşan liderlik biçimlerinin işletmelerin ihracat performansı üzerine etkisi ve Gaziantep ilinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi.* 2009;23(2): 135-154.
- TDK. *Liderlik nedir?* [Online] <https://sozluk.gov.tr/> [Accessed: 1th January 2023]
- Tekarslan E. *Davranışın sosyal psikolojisi.* İstanbul: Dönence Basımevi; 2000. p. 132.
- Tengiliimoğlu D. Kamu ve özel sektör örgütlerinde liderlik davranışı özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir alan çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.* 2005;4 (14): 1-16.
- Vecchio PR. *Organizational behaviour.* Chicago: The Dryden Press; 1991. p. 317.

- World Health Organization (WHO). *International Day of the Midwife 2019*. [Online] https://www.who.int/maternal_child_adolescent/news_events/events/international-day-midwife-2019/en/ [Accessed: 16th January 2023]
- World Health Organization (WHO). *Year of the Nurse and the Midwife 2020*. [Online] <https://www.who.int/campaigns/annual-theme/year-of-the-nurse-and-the-midwife-2020> [Accessed: 15th January 2023]
- Yavuz M. *Öğrenme liderliği*. Ankara: Anı Yayıncılık; 2015. p. 15-139.
- Yeşil S. *Küresel ve değişen çevre dinamikleri ışığında yeni yönetim yaklaşımlarından seçme konular*. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2013. p. 77.
- Yılmaz H, Kantek F. Türkiye'deki yönetici hemşirelerin liderlik tarzları: Literatür inceleme. *Journal of Health and Nursing Management*. 2016;2(3): 110-117.
- Yılmaz A, Eroğlu C, *Davranış bilimleri ve örgütsel davranış*. Ankara: Detay Yayıncılık; 2008. p. 43-44.
- Yücel U, Kurt A, Cansever SM. Ebelikte yönetim ve liderlik. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;7(3): 93-100.
- Zel U. Durumsallık yaklaşımında kişiliğin baskın boyut olarak bir model kapsamında teorik olarak incelenmesi. *Amme Dergisi*, 2001;34(2): 33-45.
- Zel U. *Kişilik ve liderlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2001. p. 105-139.